

Uit de collectie van archeologie

Een middeleeuwse herberg met dobbelende mannen. Tekening: Teun Berserik, 2005

Dobbelstenen

Kleine dobbelsteentjes van 0,5x0,5x0,5 mm: 14e eeuw, Gezondheidspark, 2006

DOBBELSTENEN

In 1997 werd op het Statenplein een bijzonder stukje bot opgegraven. In eerste instantie leek het te gaan om een heel gewoon stukje middenvoetsbeen van een rund (ca. 10 cm lang), maar op de zijkanten waren cirkeltjes gestanst en door twee dunne zaagsneden waren de stukjes bot bijna verworpen tot drie afzonderlijke blokjes: dobbelstenen in wording!

Dobbelstenen die op een dergelijke manier werden gemaakt hadden geen zijkanten. Daarom moest er later nog een apart benen plaatje tegen de zijkanten worden gezet. Het laat zich raden dat het op die manier vrij eenvoudig was de dobbelsteen te manipuleren: een beetje lood aan de kant van de 6, of juist meer richting de 1...

Fantasiebeelden over een laatmiddeleeuwse herberg dringen zich op: dronken mannen zijn verwickeld in een verhit dobbelspel... beschuldigingen tot vals-spelerij... geschrokken dienstertjes en een onpartijdige herbergier waar de beschuldigde z'n gelijk komt halen...

Waarschijnlijk ging het toch iets anders, want blijkens het keurboek van 1401* was dobbelen helemaal geen spelletje dat in het openbaar werd gespeeld:

'So wie dobbelen hantieren wil of eenigerhande wedtspel, die mach verliesen zijn ghereedt ghelt, dat hi over hem heeft, ende zijn overste cleet, ende darentheinden en salmen niet aen hem houden' (Wie betrapt wordt op dobbelen of kansspelen, verliest het geld dat hij bij zich heeft en zijn overkleding, die hij meteen dient uit te doen).

Zou daar dan de uitdrukking 'in je hemd komen te staan' vandaan komen? Hoe dan ook, pontificaal midden in een herberg gaan zitten dobbelen zal niet aan de orde zijn geweest. Was dat de reden dat er ook hele kleine dobbelsteentjes werden gemaakt? Massieve benen dobbelsteentjes van slechts een halve cm³, zoals de twee dobbelsteentjes die in 2006 tijdens archeologisch onderzoek op het Gezondheidspark werden gevonden? Dobbelsteentjes die je snel kon wegpakken en onopvallend in je hand kon houden of die zelfs, bij groot gevaar, gemakkelijk konden worden ingeslikt...?

Wie deze dobbelstenen in het echt wil bekijken kan dat doen in het Hof. Daar is van 8 september tot 28 oktober de tentoonstelling 'Van gypen en sandalen, een geschiedenis van het Hof en Augustijnenklooster', met in het keldergewelf onder de Statenzaal een educatieve tentoonstelling voor kinderen. In één van de gewelven zijn de dobbelstenen te zien.

* J.A. Fruin, 1882: De oudste rechten der stad Dordrecht en van het baljuwschap van zuidholland (het Keurboek van 1401)

Dobbelsteen halffabrikaat; 14e/15e eeuw, Statenplein, 1997

